

Matej Hriberšek
Filozofska fakulteta
Ljubljana

EVRIPIDOVA IN ZAJČEVA MEDEJA (Intervju z Danetom Zajcem)

1. Morda se zdi prvo vprašanje nekoliko nenavadno, pa vendar, če bi vas nekdo, ki vas ne pozna vprašal, kdo je pravzaprav Dane Zajc, kaj bi mu odgovorili ?

... O tem bi lahko govorila sedaj drugače, ker je človek samemu sebi tako ali tako uganka in bi težko odgovoril, kdo sem - ampak če povem svoje življenjske podatke: rojen sem devetindvajsetega leta, dokončal sem srednjo šolo, gimnazijo v Ljubljani, enainpetdesetega leta so me vrgli iz gimnazije, bil sem nekaj časa zaprt, potem sem moral oditi k vojakom: privatno sem naredil maturo leta 1958, vendar je bila takrat študentska organizacija proti temu, da bi me sprejeli na univerzo. Vmes sem se zaposlil : najprej sem delal dve leti na carinski pošti, potem sem se petinpetdesetega leta zaposlil v Pionirski knjižnici; tam sem ostal do upokojitve.

Moja prva pesem je bila objavljena osemindvajsetega leta, prvo knjigo sem izdal leta osemindvajsetega v samozaložbi, ker sem imel težave z založbami; to je bila "Požgana trava". Po tem nisem imel več težav z objavljanjem. Svojo prvo igro sem napisal enainšestdesetega leta, to je bila "Otroka reke", izšla je triinšestdesetega leta, bila uprizorjena dvainšestdesetega leta pri Odru 57. Po tem sem napisal še igre: "Potohodec", "Voranc", "Mlada Breda", "Kalevala", "Medeja" in "Grmače". To je ta dramski del mojega dela; drugače pa sem pisal pesmi in razne eseje o poeziji, o slikarstvu in nekaj o gledališču.

Od leta devetinosemdeset sem upokojen.

2. Ste eden redkih slovenskih literatov, ki je v svojih delih posegel na področje antike. Kdaj ste se z antiko prvič srečali?

Z antiko neposredno, z literaturo enainpetdesetega leta, ko sta izšli Iliada In Odiseja v Sovretovem prevodu in s Pregljevimi ilustracijami. To je bilo prvo srečanje. Sicer pa se nisem ukvarjal preveč z antiko: le toliko, kolikor me je zgodovinsko zanimalo, niti z miti ne.

3. Kakšen je bil tedaj vaš odnos do antike? Je torej šlo zgolj za zanimanje?

Iz zanimanja in zato, ker sega ta antični svet tudi v naš svet s svojimi izročili, spominom, miti, ki so na nek način navzoči tudi v našem ljudskem izročilu, ki se ponavljajo na različne načine v vsem evropskem prostoru, v raznih kozmogonijah raznih evropskih narodov, kjer so navzoči ti miti. Povezani so najbrž tam iz začetka teh ljudstev, ki pa so se seveda v antiki, zlasti v Grčiji, na poseben način in najbolj popolno izrazili, ker so imeli visoko razvito civilizacijo.

4. Kako ste se pravzaprav odločili, da posežete na to področje?

To je bilo popolno naključje. Andrej Hieng je bil takrat dramaturg v celjskem gledališču, kjer so se pripravljali, da bi igrali Evripidovo Medejo. Dejali pa so, da bi bilo nemara dobro, če bi imeli kakšen novejši tekst o tej temi. Potem me je Andrej

Hieng vprašal, ali bi bil pripravljen napisati novo Medejo. Nato sem se začel ukvarjati s tem mitom, z Medejino in Jazonovo zgodbo in me je privlekla, moram reči. Zato sem se potem odločil, da jo bom napisal.

5. Poleg Josipa Stritarja, ki je tudi zasnoval tragedijo Medeja, ste pravzaprav edini, ki se je lotil Evripidovega opusa in črpal motiviko iz njega. Kako ste se lotili dela?

Seveda sem najprej prebral Evripidovo Medejo, ki pa sem jo kasneje odrinil stran od sebe, da bi prišel do lastnih rešitev. Ne toliko sodobno gledanje na to, ampak tisto, kar je mene bolj vznemirjalo kot pa seveda Evripida, saj je bil to drug svet, drugačen človek, tudi namen njegovega pisanja je bil drug. Takrat so pisali zato, da so ustvarjali mite in da so z miti oz. s svojimi literarnimi deli - če se ne motim - ustvarjali nove poglede na religijo in tudi razvijali drugačne moralne norme, ki so se uveljavljale skozi gledališče in skozi poezijo, medtem ko gre danes pri pisanju za druge reči, ker pisanje danes nima tega direktnega vpliva na življenje, ampak lahko vpliva kvečjemu na posameznika.

6. Se vam je, ko ste se bolj poglobili v Evripida, zazdelo, da vaju kaj posebej povezuje? Evripid je bil nekoliko otožen, mračen in vase zaprt značaj, kar veje tudi iz njegovih dram in tudi vaše delo, vaša poezija, vaše drame so podobne.

Da....Seveda.... To je ta pogled na svet, ki je bolj temen kot svetel. To so osebne izkušnje s svetom, s svojim ravnanjem in ravnanjem drugih na svetu; to se seveda odraža tudi v pisanju, ker hoče človek dati v pisanje samega sebe, skozi pisanje povedati svoj odnos do sveta in ga tudi, kolikor je to sploh mogoče, ohraniti še za čas po smrti (smeh).

7. Kako, kdaj in kje je ta drama nastajala?

Kolikor se spomnim, se je že precej mudilo, tako da... Pisal sem jo poleti in sicer sem jo začel pisati na Lastovu, nato pa sem jo pisal še v hribih, v nekem pastirskem stanu, kamor včasih zahajam, nekaj pa tudi - izdelovanje in ostalo - v Ljubljani..... Krokari so iz hribov. Krokari so se mi sami "prilepili" zraven, ker je Medeja veljala za močno čarovnico v tem izročilu in krokari sodijo k čarovnicam.

8. Naslednje vprašanje je nekoliko bolj splošno.

Taras Kermauner je v svoji knjigi "Vračanje mita v sodobni slovenski dramatik" zapisal tudi tole: "Težnja po obnovi tragedije pa je danes na Slovenskem hudo živa, kar vsiljiva. Naravi dramatičnega se prilega tudi čim bolj energično podajanje družbene krize, razbrzdano zločinskega kaosa, propada kulturnih vrednot na vseh ravneh, od splošno družbene prek grupne in družinske do individualne."

Kaj bi dejali na to?

Kar zadeva tragedijo... gre za čudno zadevo. Okoli leta petinsedemdesetega je bilo skoraj nemogoče misliti, da bi kdo pri nas napisal pravo tragedijo, ker je bilo mišljenje še toliko pod vplivom idej absurda in eksistencialističnih prvin, ki so način mišljenja, ki ga tragedija zahteva oz. prinaša, razbile (v prvi vrsti Ionesco, Camus, tudi Sartre). Potem pa se je v dveh, treh letih to razpoloženje spremenilo, tako da je bilo naenkrat mogoče spet misliti na tragedijo in jo pisati. To se je tudi začelo, če izvezamemo Ivana Mraka, ki je pisal svoje himnične tragedije in je pri tem vztrajal že

od petindvajsetega leta naprej, v tem načinu pisanja. Sicer pa se je naša dramatika napajala predvsem oz. mnogi dramatikci so začeli pri Sartru: Primož Kozak, Dominik Smole (Antigona),... Vzor za moderno dramatikco pa je bil dolgo časa - in mislim, da še ni popolnoma popustil v današnji dramatikci - Slavko Grum.

Kar zadeva razpadanje vrednot...To je najbrž razvidno iz dogajanja bodisi pri nas bodisi v tem počasnem, ampak očitno zakonitem umiranju evropske civilizacije, ki seveda zadeva tudi nas. Pri nas pa uničevanje vrednot seveda tudi zaradi sistema, ki je vladal in na nek način še zmeraj vlada, moralnih in drugih družbenih dogovorov, ki jih je bilo in jih je še vedno mogoče na vse načine zlorabljati; vse to se seveda odraža tudi v pisanju.

9. Je torej to dandanes splošno prisotno? Je nekakšna zakonitost?

Da, lahko bi temu rekli tako.

10. Je morda tudi vaša Medeja nastala iz takšnih vzgibov?

Ne, ne bi rekel. Mene je predvsem zanimala Medeja kot ženska, kar se vidi, saj je tudi naslovna vloga, ženska, ki je zapustila svoj svet zaradi Jazona. Njen svet je bil svet magije. Zaradi tega, zaradi svoje ljubezni se je ponižala, toda v to ljubezen je bila spet začarana, česar je bila kriva Hera. Zato zgubi samo sebe, nekako je podložna Jazonu in mora delati zanj. Zanimalo me je to njeno ljubezensko stanje in seveda, kako traja in kako dolgo vzdrži. To peljem skozi svojo zgodbo: da gre skozi zločine, da zapelje brata, da ga lahko Jazon ubije tam na ustju Donave, da pomaga v Jolku raztelesiti kralja Pelija,... Skratka, na tej krvavi poti je popolnoma podložna Jazonu, podložna mu je pa zaradi tega, ker mu je podložna v ljubezni, ker je obsojena na ljubezen do Jazona, ki se na koncu izniči.

11. Torej ste dejansko s tem ustvarili - ob naslonitvi na antični vzor - nekaj povsem novega, povsem svojega?

Seveda, drugače ne bi pisal, drugače bi bil to povzetek zgodbe. To je po eni plati, saj bi sicer šlo za povzetek Evripida ali predstavitev iz kakšnega drugečnega kota. Lahko bi predelal Evripidovo Medejo s satiričnim pristopom ali brechtovskimi potegovalnimi momenti, vendar mi to ne ustreza, saj imam raje neposreden odnos do snovi. Hotel sem narediti neko svoje videnje tega mita.

12. Če preideva na samo dramo - dramsko dogajanje je zelo razgibano - uvodni prizor in tri dejanja, ki se delijo na številne prizore, dramski prostor se spreminja malodane iz prizora v prizor, prizori si hitro sledijo in v vsakem nastopajo različni protagonisti. Bi to označili kot nekakšno vašo posebnost?

Časovni razpon, v katerem se moja zgodba, tako kot sem jo zapisal, dogaja, je ogromen: od Jolka, Kolhide, vračanje, očiščenje in poroka na Kirkinem otoku. Dogajanje sem speljal na način, za katerega ne vem, v kolikšni meri se ga da prepričljivo uprizoriti za človeka, ki mita ali zgodbe ne pozna od prej. Še preden se Jazon in Medeja na Kirkinem otoku poročita, pripeljem tja Glavko in že se stvari dogajajo na dvoru v Korintu, šele nato pride do poroke pri Kirki. Zgodba poteka tako, da se dogajanje razbija. Da pa je prihodnost že v sedanjosti, se mi zdi, da nosi v

sebi poseben čar pripovedovanja, ker bi zgodba naj bila že znana in se lahko potem pripoveduje na več načinov, tudi tako, na nekoliko bolj modernistično. Ne vem. V Celju je Križaj režiral to bolj na koncertni način, ki je vse to upošteval, medtem ko je Hočevarjeva v Drami vzpostavila spet logično pripovedovanje, nekaj črtala, nekaj spremenila, medtem ko se je Vito Taufer, ki je to uprizarjal z nekim makedonskim gledališčem v Budvi (dramo so igrali na prostem), držal tega dogajanja in je njegovo norost tudi izpeljal. Menda so jo uprizorili tudi na Ohridskem jezeru, kjer nisem bil prisoten, kjer je bilo baje še bolje, ker je na koncu pripeljal tudi ogenj, ki vse uničuje in podobno. Odvisno je tudi od režiserja in gledalca, saj se mora gledalcu na koncu tako ali tako vse razjasniti, ta prihodnost v sedanjem času. Mislim, da je drama napisana tako jasno, da je to moč razbrati. Res pa je, da je zajeto tudi veliko krajev : Jolk, Kirkin otok in Korint, zraven tega so pa še pripovedi za nazaj in za naprej, ki se ne dogajajo na odru, ampak jih je treba vključiti zato, da so stvari jasne, zlasti še, ker so me nekatere mikale. Na primer pripoved o razkosanju Medejinega brata, v kateri je neka čudna dvojnost: po eni strani ljubezen do brata, po drugi strani pa vseprevladujoča ljubezen do Jazona, ki je pravzaprav Medejin vladar in zato je ona pripravljena, da brata uniči, ker hoče njen brat uničiti Jazona. In Kirka, ki se Jazonovim namenom že vnaprej posmehuje, kaj so mu bo zgodilo: to pa se je že zgodilo pred Kirko v Jolku.

13. Dogajanje je zasnovano kot nekakšen sklenjeni krog, kot nekakšna krožna pot, ki vodi strmo navzdol, ki jo junaki prehodijo tako geografsko kot v svoji notranjosti. V čem je simbolika tega?

To pa pove Akast, ko pravi:

" Na dolgi poti nisi spoznal, da vse je samo vračanje brez konca, a brez vrnitve." Je krog, ampak se ne vrneš nikoli tja, kjer si bil, nikoli ne prideš na cilj, ki si si ga zastavil. To je znano tudi že iz drugih iger. Nekaj vedno stopi na pot in to tvojo pot razbije, bodisi da jo spelje drugam bodisi da te človeško uniči.

14. Torej bi rekli temu "vrteti se v začaranem krogu" ?

Da.

15. V svoji drami ste povsem opustili vlogo zbor. V igri dominirajo posamezniki.

Z zborom je tako: zbor kot razlagalec igre ali zaveznik tega ali onega igralca kot je značilno za antično tragedijo, bi danes ne imel več pravega pomena, razen če zbor sam ne poseže v dogajanje. Ampak zdi se mi, da je dogajanje brez zborov veliko bolj neposredno - zbor imam samo v "Otrocih reke", drugje ne več. V zadnji predstavi, v "Grmačah", je naredil zbor Korun. Iz nekaterih poetičnih monologov igralcev je naredil zborovsko govorjenje, kar je zelo dobro izpadlo. Vendar pa moj namen ni bil ta. Zborovsko partijo lahko govori več ljudi, lahko jo govori en sam, Grki so ga peli. To pa spet pomeni premik na neko drugo področje, ki predstavlja nek dodatek, ki je nekoliko vprašljiv za uprizoritev. Zbor v sodobni dramatiki bi razumel kvečjemu kot pesem, ki po svojem razpoloženju in okolju sodi v tragedijo,

vendar se s tem jaz nisem ukvarjal, ker veliko stvari, ki so opisane na poetičen način, igralci samo pripovedujejo.

16. Celotno dogajanje temelji na intenzivnem dialogu, edini daljši monolog je Medejin, ko opisuje umor svojih otrok, pa še ta izzvani bolj kot opis. Bi lahko kaj povedali o tem?

Dialogi so odvisni od značajev oseb, ki nastopajo, kakor sem jih videl, npr. Pelijevi hčeri, za kateri nisem mogel najti imen (nekoč se mi je sanjalo, da sem bral, kako jima je ime (smeh), in sem bil tako zelo vesel, vendar sem se potem zbudil in z vsem skupaj ni bilo nič). Velikokrat je odvisno od odnosov med njimi, na kakšen način govorijo, kaj pripovedujejo eden drugemu, kaj se je med njimi zgodilo, kaj se med njimi dogaja, kakšne besede uporabljajo. Stremljenje je pač takšno, da se to glavno dogajanje, nit dogajanja med Jazonom, Medejo in Kirko in drugimi, govori v poetičnem ali napol poetičnem, ritmičnem jeziku, tako kot pač pišem.

17. Bo držalo, da antični dramatik gradi psihološke orise junakov na dolgih monologih, medtem ko jih želite vi prikazati z dialogom?

Da, lahko bi tako rekli. Mi imamo za sabo že psihologijo, medtem ko antični dramatik psihologije še niso poznali v tem smislu kot mi. Seveda so veliki, čisti in jasni, ker so poznali ljudi.

18. Besednjak v drami zelo variira - od uglajenega, dovršenega in pesniško izbrušenega do naravnost grobega in prostaškega, polnega zmerljivk in psovok, tudi seksualno obarvanih. Res je, da ga posamezne osebe uporabljajo v trenutkih afekta (jeza, ogorčenje, bes,...), vendar se ta ne ujema s splošno predstavo o tragediji in njenih značilnostih.

Gre predvsem za dva prizora med Akastom in Jazonom. Premišljeval sem, kako naj bi se ta dva srečala in se bojevala. Nato pa mi je prišlo na misel, kako se spopadajo tile Sredozemci. Najprej se ozmerjajo in si ozmerjajo vse po vrsti. To poznamo tudi od naših "bratov", do kam peljejo te njihove zmerljivke, in to predstavlja v svoji grozljivosti že čisto poezijo. To mi je bilo nekako za vzor in Grki najbrž niso bili drugačni, saj si tudi v Iliadi povedo vse mogoče. Sicer res govorijo vzvišeno, vendar so se po moje ozmerjali med sabo kot psi, da so se užalili do tiste stopnje, da so potem pograbili za meče in zares spopadli. To sem napisal na ta način tudi zato, da ta način komuniciranja na odru po eni strani razbije ta visoki govor, da spočije gledalca; vseeno pa izraža bes v teh ljudeh, ki po drugi strani spodžiga prav iz te svoje banalnosti, seksualnosti in kaže na to, kaj se pravzaprav dogaja, da gre za kri in pelje v tem smislu dogajanje naprej. To poznamo tudi iz Shakespearija, kjer ob visokem govoru tudi kvantajo in povedo vse mogoče.

19. Je morda tudi to del tistega, o čemer Aleš Berger v spremni besedi k drami pravi, da je vaša Medeja "stara zgodba, povedana z novimi besedami" ?

Da, tako nekako.

20. Odkod ideja, da posežete v čas, ki ga Evripid v svoji tragediji ni zajel in da večina dogajanja poteka v tem času?

Prav zaradi tega, ker se nisem maral držati Evripidovega sveta, ker Evripid pripoveduje samo o koncu Jazonove poti, samo o dogajanju v Korintu. To je moral tako narediti, tudi če bi hotel drugače, ker je moral upoštevati zakone enotnosti časa, kraja in dogajanja, ki so od Shakespearja naprej preseženi. Zato sem si potem lahko privoščil to, o čemer sem že govoril - prihodnji čas v sedanjem,... Čas je pri meni nekako premešan z različnimi prizori, ki se godijo eni tukaj, drugi tam. Čas kot trajanje pa seveda pripelje tudi do teh sprememb v ljudeh, zato pa me je tudi to zanimalo, ker se končni dogodek, ta pomor v Korintu, ne zgodi tam samo zaradi Glavke in Jazona, ampak je že prej vse tako napeljeno. Pri pisanju me je privlačilo predvsem to napovedovanje, ko že Kirka in razni znaki napovedujejo, da se ta Jazonova avantura ne bo posrečila, ta zloveščnost skozi dogajanje, ki Jazona končno pripelje tja, kamor ga je pripeljala. In Medejo tudi.

21. *Gre torej resnično za globljo utemeljitev dramskega dogajanja.*

Da, za drugačno utemeljitev.

22. *Že iz samega začetka drame pa je razvidno, da bodo dogajanje usmerjale višje sile. Kdo je "starka s spreminjastim obrazom", ki ste jo vpeljali čisto na začetku?*

To je Hera, ki jo Jazon nese čez neko reko, ko gre v Jolk. In Hera je potem vseskozi Jazonova zaveznica. Ona začara, ona pridobi zanj Medejo, naredi, da se zaljubi vanj. To je Hera, ki jo mora po neki legendi Jazon prenesti čez reko, ko gre v Jolk. Tam zgubi čevljev v vodi. V Jolku pa je prerokovano, da tisti, ki bo prišel s čevljem samo na eni nogi, kralja Pelija vrgel s prestola. Vse te stvari človek prebere in uporabi, seveda pa si kot pisatelj potem tudi zavezan tem znakom in prerokbam, ki visijo nad glavnimi junaki. Seveda pa je vprašanje tudi, kako dolgo je Hera Jazonova zaveznica, kdaj ga zapusti, v to se sam nisem spustil. Kirka pravi: "Ste samo igrače v rokah bogov." To je napoved, da ga bo Hera zapustila, da ne bo vedno na njegovi strani, da ima morda že sedaj mogoče nekoga drugega, za katerega skrbi. To je v bistvu čas, ker je nekaj časa na tvoji strani, nato pa kar naenkrat opaziš, da ima že druge figure v rokah.

23. *So glavni junaki v brezizhodnem položaju, ujeti v igro usode?*

Tukaj so ujeti v igro, v zgodbi pa... To je bilo za Grke značilno, da so verjeli v determiniranost in da so podložni temu ali onemu bogu, ki so pa z Vzhoda.

24. *V dramih tako zelo nazorno opisujete krute in srhljive prizore (razkosanje kralja Pelija, Absirtov umor,...), da bi vas lahko postavil ob bok Seneki. Je morda tudi njegova tragedija kaj vplivala na vas?*

Seneka sploh ne poznam. Kar zadeva pa kri - v samem mitu je veliko krvavih prizorov, po drugi strani pa je to značilno tudi za naš čas. Mislim, da še ni bilo tako krvavega stoletja, kot je dvajseto stoletje. Kakšno bo prihodnje, ne vem; če se bo to stopnjevalo, bo še več krvi.

25. *Želi ta grozovitost kaj poudariti?*

Poudariti hoče to človeško nečlovečnost, za katero ne moreš reči, da je zverinskost, ker zverine niso ljudje, niso na ta način nečloveške, kot smo lahko mi.

26. *Kot ste že sami dejali, je v drami veliko krvi, ki se kot nekakšna vez ponavlja skozi dramo v najrazličnejših oblikah in besednih zvezah (kri, krvav, okrvavljen, žejen krvi,...). Pomeni nekakšno naznanilo grozljivega razpleta?*

Seveda. Ob tem pa stoji Akast, ki je lačen krvi, ki se hoče maščevati, ki se pojavlja na odru od časa do časa in je učinkovita figura s to svojo razbesnelostjo.

27. *V Medeji je viden še en motiv - motiv boja za oblast. Vem, da politike ne marate in da ste se vedno distancirali od nje, pa vendar bi si upal trditi, da ste si v 14. prizoru drugega dejanja skozi usta prašičev pošteno privoščili politiko in oblastnike. Bo to držalo?*

Seveda. Prizor je nastal iz lastnega gledanja na to življenje in politiko. V tej skopski uprizoritvi je bil neki zelo dober igralec (imena se žal ne spomnim), ki je igral enega od teh prašičev in je še sam dodal nekaj iz svojega odnosa do teh zadev. Prizor je kot nalašč za improvizacijo.

28. *Ima kakšen poseben pomen tudi to, da ste Medeji ob bok postavili še drugo znano čarovnico antične mitologije, Kirko?*

Seveda, ker sta na nek način sestri, čeprav se v tem smislu pogovarjata samo v enem prizoru, sicer pa ne. Zgodba je pač taka, da sta prišla Jazon in Medeja na Kirkin otok, da bi ju Kirka očistila. Kirka se mi je v čistem bistvu čarovnice, ženske z magično močjo, zdelo zelo zanimiva za na oder, zanimiva po svoji vednosti, ki je drugi nimajo, tudi Medeja ne, ker je za to svojo magično vednost prikrajšana, ker jo je zaradi zaljubljenosti izgubila, medtem ko Kirka vse ve. Njuno srečanje se mi je zdelo prav zato zanimivo. Jazon je zunaj tega, ker sploh ne razume te igre med Kirko in Medejo.

29. *Soglašate z mislijo, da sta v drami prevlada in zmaga žensk nad moškimi popolna (Medeja triumfira nad Pelijem, Kreontom, Jazonom, Kirka ima premoč nad kolhiškimi mornarji,...)?*

Seveda. Tudi končni prizor to potrjuje, ko pravi ena od sester: "Žensko svet nosi."

30. *V vaši drami postaneta Medeja in Glavka takorekoč sestri. Kaj žene Glavko v tolikšno lahkomišelost, da si želi tesne povezave s svojo smrtno sovražnico?*

Glavka je tukaj kriva pred Medejo, ker ji je prevzela Jazona in zato se Medeje boji, Medeja pa to njeno šibkost izkoristi in jo mami k sebi na nek način, na nek skoraj pošten način, ker jo vseskozi tudi peha od sebe. Skratka, Medeja se z Glavko igra, Glavka pa je nekakšen naiven otrok. Zamislimo si 16 ali 17-letnico, ki je zaljubljena in bi rada, da se to ne bi nikjer poznalo kot zlo. Tako sem si jo zamislil, lahko pa bi bila tudi popolnoma drugačna. Zdelo se mi je potrebno, da je takšna, da sprejme Medejina smrtonosna darila. Medeja pa jo zvabi v sestrstvo zato, da ji ta darila da in da jo na ta način ubije. Njun odnos sem spletel tako zato, da je možno

naslednje dejanje. Glavno pri Glavki je to, da je po eni strani kriva, po drugi strani pa bi rada imela svet še vedno čist, kljub temu, da Medeja besni v sebi, vendar pa ona tega tako ne opazi. Medeja to pred Glavko tudi prikriva.

31. *Bi označili Medejo kot demonsko žensko?*

Bi.

32. *Torej je njeno ravnanje popolnoma zavestno in premišljeno?*

Da, tukaj na koncu popolnoma. Prej je služila ljubezni, sedaj pa podira svet, ki ga je gradila, uničuje vse okrog sebe. Demonska ženska je.

33. *Nekakšna splošna sodba o Jazonu je, da je šleva, v veliki meri odvisen od žene in njenih sposobnosti. Bi ga tudi vi tako ocenili?*

Površen človek je... zelo površen in... (tišina)... šleva je. Tudi v Drami, ko sem bil dramaturg Medeje, je bilo to tudi malce hudo. Opažal sem namreč, kako se glavni igralec lovi zaradi tega, ker je nenehno v podrejenem položaju. To je odrska zadeva. Sicer pa je zanj na prvem mestu Hera, nato Medeja in obenem namen, da bi zavladal; in za to je pripravljen brezobzirno narediti karkoli.

34. *Kaj skuša vaša drama zbuditi v bralcu (gledalca izvzemam, ker je - kot ste že sami dejali - odrska predstavitev odvisna tudi od režiserjeve interpretacije, pa tudi od igralcev)?*

Na takšno vprašanje zmeraj težko odgovorim. Sam pri pisanju nimam kakšne izrazite tendence po določenem sporočilu. Narediti hočem le neko sliko, neko fresko tega sveta. Kako, na kakšen način vpliva to na ljudi, ne vem. Podtikam jim pač svoje misli o svetu, tistim, ki hočejo poslušati, brati ali gledati. Želim pa seveda - kot sem dejal že na začetku - ohraniti tudi neko misel za čas, ko me več ne bo, ker tendenc v umetnosti je bilo v času, ki je že za mano, toliko, da se mi že vse upirajo, enako tudi pisanje z izrazito idejo. Ob tem pa vidim, da si ljudje, ko to preberejo ali gledajo, vedno po svoje razlagajo. Tudi sam včasih, ko preberem kakšno pesem za nazaj, vidim v njej čisto nekaj drugega kot takrat, ko sem jo napisal. Skratka, če ima človek povsem jasen namen, kaj bo povedal, katero idejo bo izrazil, pa ta ideja najbrž - po mojem mnenju - zelo hitro zbledi. Ne vem.

35. *Torej bi rekli : pišete, zato ker ste takrat, ko pišete, to vi, to želite posredovati gledalcu, poslušalcu ali bralcu, ter mu prepustite, da si tudi po svoje interpretira?*

Natančno tako.

Ljubljana, november 1994¹

¹ Zaradi ohranitve verodostojnosti in pristnosti pogovornega sloga ohranja avtor intervjuja le-tega v povsem nespremenjeni obliki.

ZUSAMMENFASSUNG

Jedes antike Motiv, daß von einem modernen Autor bearbeitet oder umgearbeitet wird, ist eine interessante Thematik, besonders wenn es sich um ein bekanntes und oft behandeltes Motiv handelt. Auch die Slowenen haben einige solche Werke. Dazu gehört das Drama *Medeja*, das Werk eines der bemerkenswertesten Literaten der modernen slowenischen Literatur, des Dichters, Dramatikers und Essayisten Dane Zajc. Das Interview mit dem Autor beleuchtet das Drama aus verschiedenen Perspektiven, versucht jedoch vor allem, die Tatsachen vorzustellen: die Entstehung, einen Vergleich mit der *Medea* von Euripides, die einzelnen Akteure und einige besonderen Ansätze. Der Autor selbst stellt uns auch einige Bruchstücke aus seinem Leben vor, die diesem Drama auf ganz besondere Art ihren Stempel aufgedrückt haben.

